a number of diaspora organizations, which contribute to the formation of an objective international discourse on Ukraine, are considered particularly valuable. The author emphasizes the need to increase the level of coordination between Ukrainian communities abroad and state institutions of Ukraine in order to develop a systemic image policy that would meet the current challenges of information warfare and geopolitical confrontation. It is proposed to use the results of the study to further study diaspora diplomacy, as well as to develop effective tools to support Ukrainian communities abroad in their activities aimed at promoting a positive image of Ukraine in the world.

Key words: *Ukrainian diaspora, public diplomacy, soft power, state image, full-scale war, NGOs, socio-political activity.*

https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2025.37.14
УДК 327(81)

Володимир Бойко,
аспірант кафедри політичних наук,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-3853-9157; email: volodymyrboiko1992@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА БРАЗИЛІЄЮ: ІСТОРІЯ, ВИКЛИКИ ТА МАЙБУТНІ СЦЕНАРІЇ

Стаття присвячена дослідженню еволюції двосторонніх відносин між Україною та Бразилією, що охоплюють різні аспекти взаємодії, тобто політику, економіку, культуру, соціальні зв'язки. Аналізуються ключові етапи розвитку співпраці, починаючи з моменту встановлення дипломатичних контактів у 1992 році до сучасних викликів і перспектив. Окрему увагу приділено впливу міжнародних політичних змін на двосторонні відносини, а також аналізу факторів, які сприяли або гальмували їхнє поглиблення. Дослідження виявляє значну роль української діаспори в Бразилії, яка, будучи однією з найбільших у Латинській Америці, відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини та зміцненні соціально-культурних зв'язків між двома країнами. Також проаналізовано основні напрями економічної взаємодії, а саме: товарообіг, інвестиційні проєкти та спільні ініціативи у сфері високих технологій, агропромисловості, космічної галузі.

Розглянуто політичні аспекти співпраці між Україною та Бразилією, зокрема питання дипломатичних контактів, взаємної підтримки у міжнародних організаціях та впливу російсько-української війни на відносини між країнами. Також показано, що російсько-українська війна мала значний негативний вплив на поглиблення зв'язків України з Бразилію, через тісні економічні та політичні зв'язки останньої з Російською Федерацією.У статті висвітлюються можливі сценарії розвитку українсько-бразильських відносин: оптимістичний, песимістичний і реалістичний варіанти. Оптимістичний сценарій передбачає активізацію співпраці та формування стратегічного партнерства, песимістичний розглядає ризики загострення відносин та зниження рівня співпраці. Реалістичний сценарій описує поступове зміцнення контактів за рахунок розвитку економічних, наукових, культурних ініціатив. На основі аналізу зроблено висновки щодо основних напрямків подальшого розвитку двосторонніх відносин, зокрема розширення економічного співробітництва, поглиблення культурного та освітнього обміну, а також адаптацію дипломатичних стратегій до сучасних викликів. Запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності співпраці, враховуючи геополітичні реалії та перспективи інтеграції України та Бразилії у міжнародні альянси.

Ключові слова: *Україна, Бразилія, двосторонні відносини, дипломатія, економічна співпраця, політичні контакти, українська діаспора, геополітичні виклики, стратегічне партнерство, російсько-українська війна.*

Вступ. Відносини між Україною та Бразилією охоплюють різні сфери взаємодії, в тому числі політику, економіку, культуру та соціальну сферу. Ця тема стає особливо актуальною в умовах сучасних глобальних змін та геополітичних трансформацій, які стимулюють пошук нових форм міжнародної співпраці та поглиблення двосторонніх відносин. Україна, з її багатою історією та стратегічним положенням у Європі, і Бразилія, як провідна держава Латинської Америки, мають величезний потенціал для розширення взаємодії. Однак, поряд із можливостями існують і серйозні виклики, з якими стикаються обидві країни. Це зумовлює необхідність ретельного аналізу еволюції їхніх відносин, а також розробки стратегій для подальшого розвитку співпраці.

Актуальність дослідження визначається необхідністю глибшого розуміння та осмислення двосторонніх відносин між Україною та Бразилією, а також вивчення впливу зовнішньополітичних факторів на ці відносини в умовах глобальних змін. Сучасний світ характеризується швидкими змінами в міжнародному середовищі, що вимагає від держав постійного коригування своїх зовнішньополітичних курсів. Україна та Бразилія, незважаючи на географічну віддаленість, мають низку спільних інтересів, таких як стабільність у міжнародних відносинах, розвиток економічних і культурних зв'язків, що робить питання еволюції їхніх відносин надзвичайно актуальним.

Метою цього дослідження є комплексний аналіз еволюції відносин між Україною та Бразилією, виявлення основних етапів розвитку стосунків між країнами, визначення проблем, з якими стикалися держави впродовж історії, а також формулювання можливих сценаріїв майбутньої співпраці. **Завданнями** є вивчення впливу міжнародних політичних процесів на двосторонні відносини, а також пошук шляхів оптимізації співпраці у сферах економіки, культури та науки. Об'єктом дослідження є двосторонні відносини між Україною та Бразилією в різних аспектах – політичному, економічному, культурному та соціальному.

При написанні дослідження було використано три основні **методи**:історичний метод, порівняльний аналіз та сценарне прогнозування. Історичний метод застосовувався для аналізу становлення та розвитку українсько-бразильських відносин із моменту визнання незалежності України Бразилією [*Ucrânia*, 2015]. Для цього використано офіційні документи МЗС України та Посольства України в Бразилії, угоди між державами, зокрема декларацію президентів про стратегічне партнерство між Україною та Бразилією [Ministério das Relações Exteriores, 2009], а також хронологію політичних контактів [*Хронологія політичних контактів*, 2020]. Цей метод допоміг виокремити ключові етапи дипломатичної взаємодії, зафіксувати переломні моменти та простежити зміни в політичному дискурсі. За допомогою порівняльного аналізу, досліджено динаміку економічної співпраці. Для цього використано дані Державної Служби статистики України щодо товарообігу з Бразилією за період 2005 – 2023 років [*Щомісячні обсяги зовнішньої торгівлі товарами за країнами світу*, б. д.]. Цей метод дозволив визначити кореляцію між політичними подіями та економічними коливаннями, наприклад, значне зниження товарообігу після анексії Криму Росією у 2014 році. Сценарне прогнозування ґрунтувалося на аналізі зовнішньополітичних тенденцій і геополітичних трансформацій у світі. Для побудови трьох сценаріїв (оптимістичного, песимістичного й реалістичного) враховано офіційній заяви Бразилії та України, макроекономічні прогнози та спільну ініціативу Бразилії з КНР щодо мирного врегулювання війни [*Brazil and China present joint proposal for peace negotiations with the participation of Russia and Ukraine*, 2024].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика двосторонніх українсько-бразильських відносин залишається порівняно малодослідженою в межах української політичної науки. Однак окремі праці вже започаткували наукове осмислення ключових аспектів співпраці між Україною та Федеративною Республікою Бразилія, що дозволяє закласти аналітичне підґрунтя для цього дослідження. Зокрема, важливу роль у вивченні соціокультурного виміру українсько-бразильських зв’язків відіграє монографія М. Гримич [2016], що є важливим внеском у вивчення української діаспори та демонструє, як традиції можуть адаптуватися до нових реалій, залишаючись живими та актуальними. У роботі здійснено ґрунтовний аналіз етнокультурної ідентичності української діаспори, збереження мовних та релігійних практик, що дозволяє розглядати діаспору як значущий соціальний та культурний чинник у двосторонніх відносинах. Політичний вимір співпраці проаналізовано у статті Н. Шевченко [2021], яка містить системний огляд позиції Бразилії в контексті подій, що мали суттєвий вплив на міжнародне становище України. Авторка розкриває особливості зовнішньополітичної доктрини Бразилії, зокрема її опору санкційній політиці та прагнення

до нейтралітету, що дало змогу сформувати у цьому дослідженні уявлення про логіку бразильської зовнішньої політики.

У дослідженні широко використовувалися офіційні джерела, зокрема аналітичні матеріали оприлюднені Посольством України в Федеративній Республіці Бразилія [2020a, 2020b, 2020c]. Вони надали емпіричну базу для реконструкції хронології дипломатичних взаємин та аналізу правової основи співпраці. Питання економічної взаємодії між країнами досліджувалося на основі статистичних матеріалів. Особливу увагу приділено динаміці товарообігу в періоди політичної стабільності та криз, що дало змогу реалізувати порівняльний підхід до вивчення економічної складової співпраці. Додатково залучено прогностичні аналітичні публікації міжнародних економічних оглядачів, зокрема Bloomberg [Durao та ін., 2024], щодо основних партнерів Бразилії, які дали змогу оцінити її місце у глобальних торговельних ланцюгах.

Освітній і науковий компонент міждержавної взаємодії досліджувався на основі матеріалів, що висвітлюють співпрацю українських і бразильських вищих навчальних закладів, а саме: меморандуми між НАУ та UnB, ДНУ і Федеральним університетом м. Бразиліа [*Між НАУ та Університетом Бразиліа (UnB) підписано меморандум про співробітництво*, 2023], а також урядові програми, спрямовані на підтримку студентів і науковців, зокрема ініціативу «Наука без кордонів» [*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара : «Наука без кордонів»*, б. д.]. Інтерв'ю та експертні оцінки колишнього Посла України в Бразилії А. Мельника [Глуховський & Боднарук, 2024; Порощук, 2024] дають загальні уявлення про механізми формування зовнішньої політики, інституційні труднощі у представництві України в регіоні та виклики, пов'язані з посиленням позицій інших міжнародних акторів у Латинській Америці.

Проблематика цього дослідження охоплює, перш за все, необхідність визначити, якими факторами зумовлені зміни в двосторонніх відносинах між Україною та Бразилією. Серед таких факторів економічні інтереси, політична ситуація в обох країнах, а також глобальні тренди в міжнародних відносинах. Дослідження також аналізує основні виклики, з якими стикаються обидві держави в двосторонніх відносинах, можливі сценарії їх розвитку.

Результати та дискусії. Передусім уваги заслуговує ***історія відносин між Україною та Бразилією,*** зокрема *встановлення та розвиток дипломатичних зв'язків.* Проголошення незалежності України дало можливість активно розвивати двосторонні відносини. На початку 1990-х років Україна прагнула налагодити дипломатичні зв'язки не лише з європейськими країнами, але й з державами Латинської Америки, до яких відноситься Бразилія. На той момент, в умовах тодішньої зовнішньої політики, що відзначалася інтеграцією нових незалежних держав до міжнародних організацій, Бразилія підтримала Україну в її прагненні отримати міжнародне визнання.

Федеративна республіка Бразилія визнала незалежність України 26 грудня 1991 року, а 11 лютого 1992 року було підписано Угоду про встановлення дипломатичних відносин [*Ministério das relaçõe exteriores*, 2015]. Цей момент став значним кроком для розвитку міждержавних зв'язків, оскільки відкрив нові можливості для співпраці на політичному, економічному та культурному рівнях. Також зміцненню міждержавних відносин значно посприяло відкриття посольства України в Федеративній республіці Бразилія в 1995 році, і відкриття бразильського посольства в Києві в 1993 році. Крім цього важливим етапом у становленні та розвитку дипломатичних відносин стало підписання низки двосторонніх угод про співпрацю між двома країнами впродовж дев'яностих і двохтисячних років [*Договірно-правова база*, 2020]. Особливо варто відзначити підписану 2 грудня 2009 року спільну декларацію Президента України Віктора Ющенка та Президента Федеративної Республіки Бразилія Луїса Інасіо Лули да Сілва, якою було проголошено стратегічне партнерство між двома країнами (*Declaração seguida de entrevista coletiva concedida pelo presidente da república, luiz inácio lula da silva*, 2009].

З моменту здобуття незалежності Україна та Бразилія обмінювалися міждержавними візитами на різних рівнях, включаючи найвищий. У жовтні 1995 року президент України здійснив державний візит до Федеративної Республіки Бразилія, а в січні 2002 року відбувся державний візит президента Бразилії до України [*Хронологія політичних контактів на найвищому і високому рівнях*, 2020]. Після цього глави держав неодноразово зустрічались як і під час офіційних візитів, так і беручи участь у різних міжнародних заходах. Також відбуваються контакти на рівні міністрів і міністерств [*Хронологія політичних контактів на найвищому і високому рівнях*, 2020].

Останні роки між державами спостерігається зниження динаміки співпраці. Це пов'язано з позицією Бразилії щодо російсько-української війни. Хоча офіційна Бразилія не підтримує Росію, проте, активно співпрацює з державою-агресором, підтримуючи активні політичні контакти та нарощуючи торгівлю. Наприклад, за офіційними даними, обсяг агроекспорту Бразилії до Росії сягнув 1 млрд. доларів [*Brazil and Russia strengthen agricultural trade ties at BRICS Summit*, 2024]. Також держави обмінюються візитами на високому рівні [*President Lula receives Russian Foreign Minister Sergey Lavrov*, 2024].

Роль української діаспори в Бразилії у формуванні двосторонніх відносин. Одним із ключових факторів, що вплинув на розвиток двосторонніх відносин, є діяльність української діаспори. Активна фаза імміграції українців до Бразилії припала на кінець XIX – початок XX століття, коли українці почали емігрувати до Бразилії через економічні труднощі та політичні репресії. Перша хвиля еміграції відбулася в 1890-х роках [Ukrinform, 2018]. Українці оселялися переважно в штатах Парана, Санта-Катарина та Ріо-Гранде-ду-Сул. Вони займалися сільським господарством, здебільшого вирощуючи зернові культури, овочі, а також розвивали тваринництво. Завдяки працелюбності та підприємницькому духу, українці швидко адаптувались до нових умов, почали розвивати місцеву економіку. За даними МЗС, в Бразилії проживає понад 500 тисяч етнічних українців [*Українська громада в країнах світу*, 2019]. Більшість із них проживає у штаті Парана, зокрема у таких містах, як Прудентополіс і Курітиба. Одна з основних особливостей української діаспори в Бразилії – це збереження культурної ідентичності. Про це пише українська науковиця, доктор історичних наук М. Гримич. Вона аналізує, як українці змогли через мову, релігію, традиції та віру зберегти національну ідентичність та культурну спадщину, незважаючи на бразильський вплив. Навіть через багато поколінь після еміграції українці зберігають мовні особливості, святкування, обряди, хоча рідна мова є менш поширеною серед молодшого покоління [Гримич, 2016].

Українці в Бразилії також активно розвивали освіту та громадське життя. Вони заснували численні культурні товариства, школи та театри. Сьогодні українська діаспора в Бразилії є важливим елементом соціокультурного життя країни. Вона підтримує зв'язки з Україною, активно бере участь у різноманітних культурних заходах, сприяє розвитку двосторонніх відносин між Бразилією та Україною. Проте українська діаспора не відзначається політичною активністю. На цьому наголосив А. Мельник: політичний вплив українців майже повністю відсутній. Прикладом цього є те, що у штаті Парана, де проживає значна частина діаспори, у парламенті лише один депутат українського походження [Порощук, 2024].

Сучасний стан співпраці між Україною та Бразилією може скласти окреме предметне поле дослідження. *Основні сфери співробітництва: економіка, культура, освіта.* Співпраця між Україною та Бразилією наразі охоплює широкий спектр сфер, однак саме згадані напрями відіграють важливу роль у зміцненні двосторонніх відносин, надаючи можливість для обміну ресурсами, технологіями та людським потенціалом.

Економічна співпраця відіграє важливу роль у розвитку двосторонніх відносин. Бразилія є найбільшою економікою Латинської Америки. В Бразилію Україна переважно експортує чорні метали, фармацевтичну продукцію, пластмаси, тютюн і промислові

замінники тютюну [*Обсяги двосторонньої торгівлі*, 2021]. На наведеному нижче рисунку можна чітко побачити, що в певні періоди співпраці між країнами він як зростав, так і зменшувався.

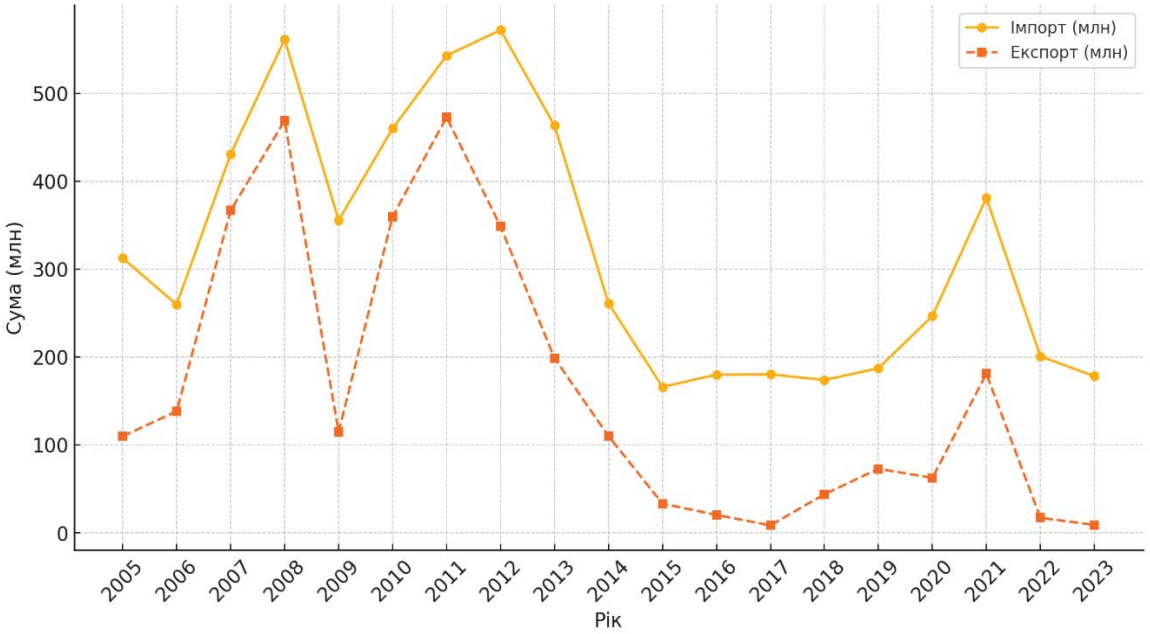

Рис. 1 Динаміка імпорту та експорту (2005 – 2023)
[*Щомісячні обсяги зовнішньої торгівлі товарами за країнами світу*, б. д.]

Часто це пов'язано з політичними подіями всередині України та у світі загалом. За даними Державної служби статистики, пік товарообігу припав на 2008 рік, коли він досяг 1,031 млрд дол. США, а також на 2010–2013 роки, коли стосунки між державами перебували у фазі розквіту. Проте вже у 2014 році товарообіг почав значно знижуватися через політичну ситуацію в Україні, анексію Криму та вторгнення Російської Федерації на Донбас [*Щомісячні обсяги зовнішньої торгівлі товарами за країнами світу*, б. д.].

Вважаємо за доцільне детальніше розглянути, як політичний фактор вплинув на економічну співпрацю між країнами. Офіційна Бразилія в лютому 2014 року висловила свою позицію щодо подій в Україні [*Situação na ucrânia*, 2014]. Бразильське зовнішньополітичне відомство заявило, що сподівається на внутрішнє українське врегулювання кризи. Позицію Бразилії щодо подій в Україні 2014 року детально аналізує кандидат історичних наук Н. Шевченко: бразильська сторона «сховалася» за твердженнями про «принцип невтручання у внутрішні справи держав» та «безперспективність санкційної політики», до якої вдаються західні держави щодо порушників міжнародного спокою; водночас Бразилія фактично виграла від антиросійських санкцій, отримавши ширші можливості для доступу на російські ринки [2021].

Після анексії Криму Бразилія утрималася під час голосування ООН за резолюцію Генеральної Асамблеї № A/RES/68/262 від 27.03.2014 [*Resolution adopted by the General Assembly*, 2014], яка підтримувала територіальну цілісність України. Таку позицію офіційної Бразилії можна пояснити економічними інтересами, а саме небажанням псувати відносини з Росією, адже та є важливим економічним і політичним партнером. Крім того, починаючи з 2014 року, Бразилія систематично утримувалася від засудження російської агресії на рівні ООН, водночас розширюючи свою економічну присутність на російському ринку та посилюючи політичну співпрацю з країною-агресором, особливо в межах БРІКС. Росія увійшла до десятки головних торгівельних партнерів Бразилії [*Brazil: Main trade partner countries, 2024*]. Усе це негативно позначилося на українсько-бразильських відносинах.

Насамперед бразильське керівництво почало уникати діалогу на найвищому рівні, а українська сторона відтак не прагнула його відновлення та не намагалася вплинути на бразильські еліти, зосереджуючись на пошуку підтримки та союзників серед ЄС і США. Це вплинуло на товарообіг між країнами, який значно знизився, особливо у 2016–2017 роках [*Щомісячні обсяги зовнішньої торгівлі товарами*, б. д.].

Попри це, спостерігалися певні позитивні тенденції. Після 2017 року товарообіг між державами почав зростати, досягнувши 634 мільйонів доларів у 2021 році [*Щомісячні обсяги зовнішньої торгівлі товарами за країнами світу*, б. д.]. У 2022–2023 роках зафіксовано спад у торгівлі, що можна пояснити загальним станом економіки України, оскільки війна провокує кризові явища та створює значне навантаження на економіку. Водночас, можна припустити, потенціал економічної співпраці між Україною та Бразилією залишається значним. За прогнозами, Бразилія увійде до п'ятірки найбільших економік світу до 2050 року [*The World in 2050*, б. д.]. Її зростаюча економіка та численне населення потребують ресурсів, тому бразильський внутрішній ринок може стати перспективним напрямком для збуту української агропродукції, а також продукції української промисловості. Крім того, Україна може поділитися з Бразилією своїм досвідом у розробці озброєння, зокрема безпілотних систем. Адже окрім того, що Бразилія є найбільшою економікою Південної Америки, вона також має найпотужніші збройні сили в регіоні.

Співпраця України та Бразилії у сфері освіти та культури є одним із ключових напрямів. Історично склалося так, що між двома країнами існують тісні зв'язки, зумовлені не лише дипломатичними контактами, а й значною українською діаспорою в Бразилії, яка відіграє важливу роль у збереженні спільної спадщини та розвитку двосторонніх ініціатив. Сучасна співпраця охоплює освітні програми, наукові обміни, мовні проєкти, культурні заходи та підтримку українських студентів і науковців.

Одним із перших масштабних проєктів в освітній сфері стала співпраця між Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара (ДНУ) та Федеральним університетом міста Бразиліа (UnB). У 2009 році між університетами було підписано угоду про співробітництво у сфері ракетно-космічної техніки, що дозволило бразильським студентам здобувати магістерський ступінь у ДНУ та проводити спільні дослідження з українськими фахівцями. Це дало змогу розширити технічну та інженерну співпрацю між країнами, оскільки Україна є однією з провідних держав у сфері космічних технологій, а Бразилія зацікавлена у розвитку власної аерокосмічної галузі. Окрім між університетських угод, Бразилія активно підтримує українських студентів через програму «Наука без кордонів». Це державна ініціатива, спрямована на залучення іноземних студентів до навчання в бразильських університетах. У рамках цієї програми уряд Бразилії виділив три тисячі стипендій для українських студентів, що дозволяє їм навчатися в провідних бразильських вищих навчальних закладах, проводити дослідження та інтегруватися в наукову спільноту галузі [*Дніпровський національний університет,* б. д.].

Після початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну Бразилія виявила ініціативу щодо підтримки українських вчених. Зокрема, штат Парана запустив програму допомоги українським науковцям, які змушені були покинути свою країну через війну. В рамках цієї програми українські дослідники отримали можливість працювати в університетах Бразилії, що допомагає не лише зберегти їхній науковий потенціал, а й сприяє налагодженню тісніших зв'язків між двома країнами у сфері освіти та науки [*Brazil initiates Program of integration of Ukrainian scientists*, 2022].

Культурні зв'язки між Україною та Бразилією є особливо міцними, що зумовлено значною українською громадою в цій країні. Одним із найважливіших проєктів у сфері культури стало створення дистанційного курсу з вивчення української та португальської мов у Федеральному університеті Уніцентро. Цей проєкт спрямований на підготовку вчителів і перекладачів української мови, що є важливим кроком для її збереження серед нащадків

українських переселенців у Бразилії [*У Бразилії навчатимуть вчителів та перекладачів української мови*, 2024].

Також у Бразилії діють численні культурні центри та організації, які працюють над популяризацією української культури. Одним із таких є Український меморіал у місті Куритиба – музейно-культурний комплекс, присвячений історії української імміграції в Бразилії. Тут регулярно проводяться виставки, концерти, тематичні заходи, що сприяють поглибленню знань про українську історію та традиції [*Memorial Ucraniano*, б. д.]. Щороку в різних регіонах Бразилії проводяться фестивалі української культури, на яких демонструються традиційні танці, музика, народні ремесла, кухня. Такі заходи допомагають не лише українцям у Бразилії підтримувати зв'язок із рідною культурою, а й знайомлять бразильське суспільство з багатою українською спадщиною.

Спільні проєкти в космічній сфері та високих технологіях. Наймасштабнішим спільним проєктом у космічній сфері, як і наймасштабнішим міждержавним проєктом загалом був «Циклон–Алькантара». Це спільна ініціатива України та Бразилії, що передбачала використання українських ракет-носіїв «Циклон-4» для запусків із бразильського космодрому Алькантара. Його створення стало можливим завдяки взаємному інтересу двох країн: Україна з багаторічним досвідом у розробці ракетної техніки прагнула знайти нові можливості для її застосування, водночас Бразилія зацікавлена розвинути власну космічну програму, використовуючи вигідне географічне розташування космодрому поблизу екватора. Це дозволяло б суттєво знизити витрати на запуск супутників. У 1999 році Україна та Бразилія підписали рамкову угоду про співробітництво у використанні космічного простору в мирних цілях, а вже в 2003 році було підписано договір про довгострокове співробітництво щодо використання ракети-носія «Циклон-4». Після цього, у 2006 році, було засновано компанію Alcantara Cyclone Space (ACS), яка займалася будівництвом стартового комплексу та організацією запусків. Перший запуск заплановано на 2007 рік, але через фінансові та організаційні труднощі його неодноразово переносили. Згодом проєкт зіткнувся із серйозними проблемами. Бразильська сторона не змогла забезпечити необхідного фінансування для завершення будівництва, а витрати на розробку ракети значно перевищили очікувані суми. Крім того, на міжнародному рівні змінилася геополітична ситуація: Бразилія посилила співпрацю з країнами БРІКС, особливо з Росією, яка пропонувала власні альтернативи українським ракетам. Це спричинило перегляд пріоритетів бразильського уряду. Окрім фінансових і політичних чинників, проєкт стикався і з технічними викликами: ракета «Циклон-4» потребувала значних доопрацювань, а узгодження технічних стандартів між партнерами забирало більше часу, ніж очікувалося. У 2015 році уряд Бразилії офіційно оголосив про вихід із проєкту та розірвання угоди [Selding, 2015]. Основною причиною назвали його неефективність, високі витрати. Закриття ACS стало серйозним ударом для України, оскільки було втрачено близько 800 млн доларів інвестицій, перспективний ринок запусків, а розроблений «Циклон-4» так і не був використаний.

Виклики та можливості співпраці в нових геополітичних умовах загалом потребують окремої уваги. Найперше, розглянемо *вплив глобальних політичних змін* на відносини між двома країнами. За останні десятиліття глобальні політичні та економічні зміни істотно вплинули на міжнародні відносини, зокрема на співпрацю між Україною та Бразилією. Посилення ролі країн Глобального Півдня, геополітична нестабільність, яка виникла через військові конфлікти, російсько-українську війну та зміни у світовій економіці наклали відбиток на двосторонні відносини між країнами, зокрема в політичному аспекті.

Одним із ключових факторів, який впливає на відносини України та Бразилії, є російсько-українська війна. Офіційна Бразилія дотримується позиції нейтралітету, але при цьому активно співпрацює з країною-агресором, нарощує співпрацю в багатьох політичних та економічних питаннях. Вона балансує, підтримуючи зв'язки зі старими союзниками, такими як США та ЄС. При цьому активно продовжує нарощувати співпрацю з країнами

Глобального Півдня, а особливо з Китаєм, який став найбільшим інвестором в Бразильську економіку [*China is the leading destination for Brazilian exports*, 2024]. Позицію Бразилії на міжнародній арені часто характеризують як виважену, адже замість того, щоб концентруватися на якомусь одному полюсі світового впливу, вона проводить політику багатовекторності, переслідуючи свої як політичні, так і економічні інтереси, – на цьому наголосив президент Бразилії під час візиту до Китаю [Phillips, 2023]. Однак саме багато в чому активна співпраця Бразилії з Глобальним Півднем і відмова допомагати України у війні, зумовлює «прохолоду» у відносинах між державами. Також офіційний Київ умовно сприйняв мирну китайсько-бразильську ініціативу щодо припинення війни [*Brazil and China present joint proposal for peace negotiations with the participation of Russia and Ukraine*, 2024]. На відносини між нашою державою та Бразилією значною мірою впливає значне російське лобі в Бразилії, про що говорив і екс-посол А. Мельник [Українська правда, 2024].

Актуальні й *вразливі аспекти двосторонньої взаємодії.* Попри значний потенціал для співпраці, Україна та Бразилія стикаються з кількома аспектами, які впливають на розвиток двосторонніх відносин. Однією з найбільших проблем є відсутність глибокої політичної та економічної інтеграції між країнами. Хоча між державами і підписана значна кількість угод, багато з них залишаються на рівні декларацій, не маючи реальних наслідків. Іншою проблемою є вразливість економічних відносин. Відсутність достатньої інфраструктури для здійснення торгівлі та складності в логістичних ланцюгах між Україною та Бразилією ускладнюють безперешкодну торговельну діяльність. Також впливає «російський фактор», особливо відчутний після подій 2014 року. Влада Бразилії, побоюючись зіпсувати відносини зі своїм важливим економічним та політичним партнером, зайняла нейтральну позицію і значно послабила діалог на найвищому рівні. Втім і для України південноамериканський вектор не був пріоритетним, через переорієнтацію на США та ЄС.

Можливості для посилення співпраці, незважаючи на наявні виклики, існують, адже Україна та Бразилія мають значний потенціал, що може призвести до позитивних результатів в умовах нових геополітичних реалій, зокрема через зміну балансів сил.

Перш за все, важливим напрямком є розширення економічної співпраці через участь в міжнародних ініціативах та інтеграційних процесах. Україна може використовувати стратегічне розташування в Європі для того, щоб стати важливим транзитним хабом для бразильських товарів на схід і захід. Також Україна може стати великим постачальником сільськогосподарської продукції для Бразилії.

Ще однією перспективною сферою є спільна робота у сфері технологій і науки. Українські розробки у галузях інформаційних технологій, кібербезпеки та високих технологій можуть бути корисними для Бразилії, яка активно розвиває ці галузі. Водночас, Бразилія має великий досвід у виробництві біоенергетики та відновлюваних джерел енергії, що є важливим для України, особливо з огляду на потребу в енергетичній диверсифікації. Також Бразилію можуть зацікавити напрацювання України у сфері оборони та виробництва зброї.

Крім того, для посилення співпраці важливими є освітні обміни та наукові дослідження. Україна має розвинену систему вищої освіти, особливо в технічних і наукових галузях, і Бразилія може виграти від співпраці в цих сферах, зокрема через обмін студентами та спільні наукові проєкти. Це може не лише зміцнити відносини, але й посприяти розширенню економічних зв'язків

Прогнозування подальших трансформацій варто розпочати з *аналізу геополітичних факторів, що можуть впливати на співпрацю***.** Геополітичні фактори мають ключове значення для прогнозування подальшого розвитку відносин між Україною та Бразилією. Світова політична ситуація, включаючи глобальні конфлікти, альянси та зміни в міжнародних відносинах, має безпосередній вплив на двосторонні зв'язки між країнами. Зміни в глобальному геополітичному ландшафті є важливим фактором, що може суттєво

вплинути на співпрацю. Україна знаходиться в епіцентрі геополітичних подій, пов'язаних із російською агресією, що змінює її міжнародну роль. Водночас Бразилія, яка є важливим політичним актором не лише в Латинській Америці, а й у світі загалом, має свої стратегічні інтереси. Враховуючи ці фактори, можна прогнозувати, що геополітична ситуація в світі буде впливати на двосторонні відносини через зміну зовнішньополітичних пріоритетів обох країн, особливо багато чого буде залежати від курсу, яким рухатиметься Україна після настання миру.

Серйозним геополітичним фактором є також економічна конкуренція між основними глобальними акторами, зокрема між гігантами Глобального Півдня, США та Європейським Союзом. Вже зараз США змінюють правила гри в світовій економіці, особливо використовуючи такі економічні інструменти як мита для досягнення своїх політичних цілей. Позиція Бразилії щодо збалансованої зовнішньої політики, коли вона намагається підтримувати добрі стосунки як зі Заходом, так і з іншими великими економіками, надає Україні шанс використовувати Бразилію як стратегічного партнера в контексті нових торгових і політичних альянсів. Проте, зростаючий вплив Китаю на світовій арені, який є на сьогодні найбільшим торговим партнером Бразилії [Durao та ін., 2024], також може змусити Бразилію переглянути свої зовнішньоекономічні стратегії, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку українсько-бразильських відносин.

Сценарії розвитку взаємодії між Україною та Бразилією потребують ретельнішого аналізу. У рамках *оптимістичного сценарію*, можна передбачити, що двосторонні відносини між Україною та Бразилією перейдуть на новий рівень, сприяючи розвитку не лише економічної, а й політичної співпраці. Враховуючи поточні тенденції у міжнародних відносинах, обидві країни мають можливість стати стратегічними партнерами, що дозволить їм значно посилити свої позиції на світовій арені. Активізація економічної співпраці стане основою цього сценарію. Сучасні економічні зв'язки між країнами мають значний потенціал для росту, зокрема в галузях сільського господарства, енергетики та інфраструктури. Поглиблення співпраці в цих секторах може забезпечити зростання двосторонньої торгівлі, а також інвестиційні потоки в обидва напрямки. Україна, з її розвиненою промисловістю, зокрема в аграрному секторі, може стати важливим постачальником продукції на бразильський ринок, водночас Бразилія може виступати як важливий партнер для України у сфері енергетики та відновлювальних джерел енергії.

Політична взаємодія також може зміцнитися через спільну участь у міжнародних організаціях, таких як ООН, СОТ та інші. В рамках цього сценарію обидві країни будуть активно співпрацювати на рівні міжнародних інститутів, просуваючи спільні інтереси, зокрема в питаннях стабільності в міжнародних відносинах, боротьби зі змінами клімату та забезпечення глобальної безпеки. Стратегічне партнерство також передбачає розвиток спільних проектів у високих технологіях, космічних дослідженнях та інших інноваційних сферах, що дозволить Україні та Бразилії зміцнити свої позиції на світовій арені.

У рамках *песимістичного сценарію* можна очікувати, що двосторонні відносини між Україною та Бразилією можуть потрапити в кризу, зумовлену зовнішніми та внутрішніми чинниками. Один із найбільших ризиків для співпраці – геополітична нестабільність. Напруження в міжнародних відносинах, зокрема між США, Китаєм і РФ, може призвести до того, що Україна та Бразилія не зможуть знайти спільну платформу для розвитку своєї взаємодії. Оскільки Бразилія активно підтримує політику нейтральності та прагне уникати вибору між великими світовими акторами, це може ускладнити співпрацю з Україною, яка водночас орієнтується на підтримку західних партнерів. Торгово-економічні відносини можуть значно постраждати внаслідок економічних криз або політичних санкцій. Наприклад, якщо Україна буде змушена дотримуватись жорсткої політики щодо Росії, це може негативно позначитись на її економічних зв'язках із країнами, які мають тісні економічні зв'язки з РФ, наприклад, з Бразилією. Водночас для Бразилії можливі труднощі у розвитку

співпраці з Україною через внутрішню політичну нестабільність або зміни в зовнішній політиці, орієнтованої на підтримку торгових відносин із іншими великими економіками.

Також варто відзначити, що відсутність стратегічних ініціатив з обох сторін може призвести до стагнації в двосторонніх відносинах. Якщо країни не будуть активно працювати над розширенням свого співробітництва в нових сферах, таких як інновації або екологічні технології, їхні відносини можуть залишатися на рівні базових контактів без істотного прогресу.

Реалістичний сценарій передбачає поступове зміцнення двосторонніх відносин між Україною та Бразилією в умовах стабільного розвитку глобальних економічних і політичних умов. Враховуючи поточну динаміку розвитку співпраці, цей сценарій є найбільш ймовірним, оскільки обидві країни продовжують поступово покращувати свої зв'язки в різних сферах. Економічна співпраця між Україною та Бразилією може стати стабільнішою завдяки розвитку взаємних інвестицій, особливо в аграрному секторі, де обидві країни мають значний потенціал для спільної роботи. Поступове зростання двосторонньої торгівлі, зокрема через угоди про вільну торгівлю, дозволить значно покращити економічну ситуацію в обох країнах. Крім того, співпраця в галузі відновлювальної енергетики, космічних дослідженнях і високих технологіях дозволить країнам зміцнити свої позиції в глобальній конкурентній боротьбі.

Політична взаємодія та стабільність будуть зростати завдяки підтримці двосторонніх ініціатив на міжнародних форумах, таких як ООН. Спільні зусилля у боротьбі зі змінами клімату, а також участь у міжнародних миротворчих операціях можуть стати основою для подальшого розвитку взаємодії. У цьому сценарії важливо, щоб обидві країни продовжували активно працювати над вирішенням наявних проблем та використовували можливості для співпраці, що виникатимуть у міжнародному контексті. Вірогідність сценаріїв та основні фактори впливу зображено на Рис.2.

Критерій	**Оптимістичний сценарій**	**Реалістичний сценарій**	**Песимістичний сценарій**
Суть сценарію	Стратегічне партнерство, активізація політичного діалогу, економічне зростання, співпраця у високих технологіях.	Поступове зміцнення економічних, освітніх і культурних зв'язків.	Зниження рівня співпраці, охолодження політичних контактів, зменшення торгівлі.
Сприятливі фактори	Посилення дипломатичного діалогу; залучення до спільних проєктів; політична воля обох урядів.	Освітні програми; діаспора як культурний міст; підтримка наукової співпраці.	Геополітична нестабільність; зміцнення зв'язків Бразилії з РФ та Китаєм.
Фактори-перешкоди	Бразильський нейтралітет щодо війни; вплив російського лобі; відсутність чіткої стратегії України щодо Латинської Америки.	Бюрократичні бар'єри; обмежене фінансування; нестабільність в Україні через війну.	Поглиблення співпраці Бразилії з РФ; байдужість до України на тлі інших зовнішніх пріоритетів Бразилії.
Ймовірність реалізації	2/5 або ~20–30%	4/5 або ~60–70%	2/5 або ~20–25%
Наслідки для України	Розширення зовнішньополітичного фронту, зростання експорту, укріплення іміджу в регіоні.	Збереження поточних здобутків, зростання в окремих секторах.	Послаблення міжнародної підтримки, втрата перспективних ринків, зниження впливу в Латинській Америці.

Рис.2 Вірогідність сценаріїв та основні фактори впливу

Рекомендації для ефективного управління двосторонніми відносинами варто виокремити за кількома напрямами:

1) Створення нових механізмів співпраці в ключових галузях (економіка, енергетика, високі технології та сільське господарство). Для цього необхідно визначити пріоритетні сфери, в яких обидві країни можуть досягти значного прогресу через спільні проєкти та інвестиції. Економічна співпраця між Україною та Бразилією потребує створення ефективних торгових та інвестиційних механізмів. Важливо розробити нові багатосторонні угоди щодо співпраці в аграрному секторі, що є однією з ключових галузей обох країн. Для цього Україна може розвивати механізми постачання аграрної продукції в Бразилію, де є високий попит на якісні сільськогосподарські товари. Водночас Бразилія може стати важливим постачальником сировини та енергетичних ресурсів для України. Одним із важливих кроків є також розширення співпраці у відновлювальній енергетиці, де обидві країни мають амбіції досягти значних успіхів у скороченні викидів парникових газів і переході на відновлювальні джерела енергії. Для успішної реалізації цих ініціатив необхідно створити нові платформи для бізнесу та інвестицій, які забезпечать взаємний доступ до ринків обох країн, а також сприятимуть запуску спільних інноваційних проєктів. Наприклад, обидві країни можуть розробити механізми для підтримки стартапів у високих технологіях та космічних дослідженнях. Такі проєкти можуть об'єднати зусилля державних і приватних секторів, сприяючи створенню нових робочих місць і розвитку інфраструктури.

2) Посилення культурно-освітнього обміну між країнами. Розвиток цих аспектів дозволяє створити глибше розуміння між народами, підвищити рівень взаємодії та довіри. Одним із перших кроків є розширення мережі культурних центрів в обох країнах, що дозволить популяризувати культуру та традиції кожної зі сторін. Україна може організувати виставки, кінопокази та фестивалі бразильської культури в найбільших містах країни, у той час як Бразилія може зробити це в свої містах. Важливо також посилити взаємодію в галузі освіти через обмін студентами та академічними програмами. За допомогою двосторонніх угод можна створити спільні академічні програми, зокрема у сферах, що мають стратегічне значення для двох країн, таких як енергетика, екологія та міжнародні відносини. Програми стипендій, надання освітніх грантів для молодих фахівців і студентів також будуть стимулювати культурний та науковий обмін. Важливим є також розвиток спільних проектів у сфері молодіжної політики, що дозволить країнам налагодити тісні зв'язки серед молоді, яка в майбутньому буде визначати напрямки розвитку двосторонніх відносин.

3) Пропозиції для адаптації дипломатичних стратегій до сучасних умов. Сучасний світ вимагає від дипломатії гнучкості та адаптації до глобальних умов, що швидко змінюються. Враховуючи динамічні зміни в геополітичному середовищі, країни повинні переглянути свої дипломатичні стратегії для ефективного управління відносинами. Першим кроком є адаптація дипломатичних стратегій до нових глобальних викликів, таких як зміни клімату, технологічні інновації, пандемії, економічні кризи. Україні та Бразилії слід створити спільні дипломатичні ініціативи, які дозволять координувати дії в рамках міжнародних організацій. Важливим є також розвиток мультисторонньої дипломатії, коли дві країни можуть взаємодіяти через різноманітні платформи, зокрема щодо екологічних проблем, сталого розвитку та нових технологій. Дипломатія повинна стати більш реагуючою та проактивною, почати враховувати той факт, що бразильський вектор і латиноамериканський вектор загалом, відіграватиме важливу роль у майбутньому світу. Для ефективного управління двосторонніми відносинами слід розвивати спільні платформи для бізнесу та інвестицій, які дозволять швидко реагувати на економічні та політичні зміни.

Висновки. Еволюція відносин між Україною та Бразилією демонструє складний процес розвитку двостороннього співробітництва, яке базується на політичних, економічних, культурних, соціальних факторах. Від моменту встановлення дипломатичних зв'язків у 1992 році країни поступово нарощували взаємодію у різних сферах, проте геополітичні

виклики та зміни у зовнішньополітичних пріоритетах обох держав визначили складність подальшої співпраці.

Історичний аналіз свідчить, що перші десятиліття після здобуття незалежності Україною характеризувалися активними спробами налагодити економічні та політичні контакти з Бразилією. Важливим чинником, що сприяв взаємодії, стала значна українська діаспора в Бразилії, яка є своєрідним мостом між двома країнами та забезпечує культурний обмін і підтримку національних традицій. Проте її вплив на політичні процеси всередині Бразилії залишається обмеженим.

На сучасному етапі двостороння співпраця охоплює як перспективні напрями розвитку, так і значні виклики. Економічна взаємодія залишається нестабільною через зовнішньополітичні фактори, торговельні бар'єри та відсутність стратегічних ініціатив на державному рівні. Політичні контакти між країнами зазнали певного охолодження через різне бачення глобальних процесів, особливо у зв'язку з російсько-українською війною. Бразилія, займаючи нейтральну позицію, не надає Україні підтримки, яку демонструють країни ЄС та США, що значно ускладнює діалог між Києвом і Бразиліа.

Попри труднощі, двосторонні відносини мають значний потенціал. Економічне співробітництво може бути розширене шляхом підписання нових торгових угод, усунення бар'єрів для експорту та імпорту, а також створення спільних підприємств. Важливою перспективою є розвиток співпраці у сфері науки і технологій, зокрема у космічній галузі, ІТ-індустрії та агропромисловому секторі. У сфері культури та освіти значну роль відіграє обмін студентами, підтримка мовних і культурних програм, а також зміцнення співпраці між університетами двох країн. Спільні дослідницькі проєкти можуть сприяти формуванню позитивного іміджу України в Латинській Америці, що допоможе покращити дипломатичні відносини та зміцнити політичний діалог.

Розглянуті сценарії розвитку відносин між Україною та Бразилією показують можливі вектори взаємодії. Оптимістичний сценарій передбачає поглиблення співпраці, зростання економічних показників, посилення політичного діалогу. Песимістичний сценарій вказує на ризики подальшої стагнації та розриву дипломатичних контактів. Реалістичний варіант передбачає поступове покращення відносин за рахунок розширення торговельної взаємодії, посилення культурних зв'язків та активізації спільних ініціатив у сфері освіти і науки. Для ефективного управління двосторонніми відносинами необхідно розробити нові дипломатичні стратегії, спрямовані на пошук компромісів у політичному діалозі, а також створення економічних і культурних механізмів співпраці. Враховуючи змінні геополітичні умови, Україна має зосередитися на використанні потенціалу Бразилії як важливого партнера в Латинській Америці та зміцненні двосторонніх зв'язків для забезпечення довгострокової взаємовигідної співпраці, що має стати предметом і подальших політологічних досліджень.

Використані джерела:

1. Глуховський, М., & Боднарук, Б. (2024, 12 жовтня). *Посол Андрій Мельник: Я знаю, як стався злив про «причетність» українців до підриву «Північного потоку – 2»*. ГЛАВКОМ. https://glavcom.ua/longreads/posol-andrij-melnik-meni-vidomo-jak-vidbuvsja-zliv-pro-prichetnist-ukrajintsiv-do-pidrivu-pivnichnoho-potoku-2-1024862.html
2. Гримич, М. (2016). *Життя під піньорами*. Дуліби.
3. *Двосторонні політичні відносини*. (2020, 13 травня). Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/dvostoronni-politichni-vidnosini
4. *Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара : «Наука без кордонів»*. (б. д.). Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. https://www.dnu.dp.ua/newsprint/1347
5. *Договірно-правова база*. (2020, 13 травня). Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/dogovirno-pravova-baza
6. *Між НАУ та Університетом Бразиліа (UnB) підписано меморандум про співробітництво*. (2023, 22 червня). Національний авіаційний університет. https://nau.edu.ua/ua/news/2023/6/mizh-nau-ta-universitetom-braziliya-(unb)-pidpisano-memorandum-pro-spivrobitnitstvo.html

7. *Обсяги двосторонньої торгівлі*. (2021, 12 лютого). Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/torgovelno-ekonomichne-spivrobitnictvo/obsyagi-dvostoronnoyi-torgivli

8. Порощук, Н. (2024, 15 жовтня). *Дипломат назвав ключову проблему української діаспори у Бразилії*. Главком. https://glavcom.ua/country/politics/diplomat-nazvav-kljuchovu-problemu-ukrajinskoji-diaspori-u-braziliji-1025923.html

9. *У Бразилії навчатимуть вчителів та перекладачів української мови*. (2024, 8 липня). International Organization – Ukrainian World Congress. https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/u-brazylii-navchatymut-vchyteliv-ta-perekladachiv-ukrayinskoyi-movy

10. *Українська громада в країнах світу*. (2019, 29 жовтня). Міністерство закордонних справ України. https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/zakordonni-ukrayinci/ukrayinska-gromada-v-krayinah-svitu

11. Українська правда. (2024, 30 серпня). Я був би радий, якби Бразилія скаржилась на мене Україні – посол Мельник. https://www.pravda.com.ua/articles/2024/08/30/7472580

12. Укрінформ. (2018, 23 серпня). *Цей день в історії: Початок української імміграції до Бразилії*. Укрінформ - актуальні новини України та світу. https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2523260-cej-den-v-istorii-pocatok-ukrainskoi-immigracii-do-brazilii.html

13. *Хронологія політичних контактів на найвищому і високому рівнях*. (2020, 13 травня). Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/hronologiya-politichnih-kontaktiv-na-najvishchomu-i-visokomu-rivnyah

14. *Щомісячні обсяги зовнішньої торгівлі товарами за країнами світу*. (б. д.). https://www.ukrstat.gov.ua

15. *Brazil and China present joint proposal for peace negotiations with the participation of Russia and Ukraine*. (2024, 23 травня). Planalto. https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/05/brazil-and-china-present-joint-proposal-for-peace-negotiations-with-the-participation-of-russia-and-ukraine

16. *Brazil and Russia strengthen agricultural trade ties at BRICS Summit*. (2024, 25 жовтня). Ministério da Agricultura e Pecuária. https://www.gov.br/agricultura/en/news/brazil-and-russia-strengthen-agricultural-trade-ties-at-brics-summit

17. *Brazil initiates Program of integration of Ukrainian scientists*. (2022, 22 березня). Ministry of Education and Science of Ukraine. https://mon.gov.ua/en/news/brazil-initiates-program-of-integration-of-ukrainian-scientists

18. *Brazil: Main trade partner countries 2024| Statista*. (б. д.). Statista. https://www.statista.com/statistics/1337836/brazil-main-trade-partner-countries-by-exports-imports

19. *China is the leading destination for Brazilian exports*. (2024, 15 серпня). Ministério da Agricultura e Pecuária. https://www.gov.br/agricultura/en/news/china-is-the-leading-destination-for-brazilian-exports

20. *Declaração seguida de entrevista coletiva concedida pelo presidente da república, luiz inácio lula da silva, em conjunto com o presidente da ucrânia, viktor yushchenko - kiev, 02/12/2009*. (2009, 2 грудня). Ministério das Relações Exteriores. https://www.gov.br/mre/pt-br/centrais-de-conteudo/publicacoes/discursos-artigos-e-entrevistas/presidente-da-republica/presidente-da-republica-federativa-do-brasil-entrevistas/luiz-inacio-lula-da-silva-2007-2011/declaracao-seguida-de-entrevista-coletiva-concedida-pelo-presidente-da-republica-luiz-inacio-lula-da-silva-em-conjunto-com-o-presidente-da-ucrania-viktor-yushchenko-kiev-02-12-2009

21. Durao, M., Beck, M. V., & Gamarski, R. (2024, 23 жовтня). *Brazil reluctunt to pick between US and China in polarized world*. Bloomberg. https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-10-23/in-a-polarized-world-brazil-is-reluctant-to-pick-sides

22. *Memorial ucraniano*. (б. д.). Turismo Curitiba. https://turismo.curitiba.pr.gov.br/conteudo/memorial-ucraniano/1638

23. *Ministério das relações exteriores*. (2015, 1 січня). https://www.gov.br/mre/pt-br/assuntos/relacoes-bilaterais/todos-os-paises/ucrania

24. Phillips, T. (2023, 24 березня). *'Brazil is back': Lula to visit Xi as he resets diplomatic relations with China*. the Guardian. https://www.theguardian.com/world/2023/mar/24/lula-xi-jinping-visit-china-brazil-diplomatic-relations-reset

25. *President lula receives russian foreign minister sergey lavrov*. (2024, 22 лютого). Planalto. https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/02/president-lula-receives-russian-foreign-minister-sergey-lavrov

26. *Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014* (A/RES/68/262). (2014).

27. Selding, P. (2015, 16 квітня). *Brazil pulling out of ukrainian launcher project*. SpaceNews. https://spacenews.com/brazil-pulling-out-of-ukrainian-launcher-project

28. *Situação na ucrânia*. (2014, 19 лютого). Ministério das Relações Exteriores. https://www.gov.br/mre/pt-br/canais_atendimento/imprensa/notas-a-imprensa/situacao-na-ucrania

29. Shevchenko, N. (2021). Latin american and the caribbean countries approaches to the annexation of crimea by the russian federation in 2014. *American History & Politics: Scientific Edition*, (12), 104–122. https://doi.org/10.17721/2521-1706.2021.12.10

30. *The World in 2050*. (б. д.). PwC. https://www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/the-world-in-2050.html

References:

1. Hlukhovskyi, M., & Bodnaruk, B. (2024, October 12). Posol Andrii Melnyk: Ya znaiu, yak stavsia zlyv pro «prychetnist» ukraintsiv do pidryvu «Pivnichnoho potoku – 2». HLAVKOM.https://glavcom.ua/longreads/posol-andrij-melnik-meni-vidomo-jak-vidbuvsja-zliv-pro-prichetnist-ukrajintsiv-do-pidrivu-pivnichnoho-potoku-2-1024862.html
2. Hrymych, M. (2016). Zhyttia pid pinoramy. Duliby
3. Dvostronni politychni vidnosyny. (2020, May 13). Posolstvo Ukrainy v Federatyvnii Respublitsi Brazyliia. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/dvostoronni-politichni-vidnosini
4. Dniprovskyi natsionalnyi universytet imeni Olesia Honchara: "Nauka bez kordoniv". (n.d.). Dniprovskyi natsionalnyi universytet imeni Olesia Honchara. https://www.dnu.dp.ua/newsprint/1347
5. Dohovirno-pravova baza. (2020, May 13). Posolstvo Ukrainy v Federatyvnii Respublitsi Brazyliia. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/dogovirno-pravova-baza
6. Mizh NAU ta Universytetom Brazylia (UnB) pidpysano memorandum pro spivrobitnytstvo. (2023, June 22). Natsionalnyi aviatsiinyi universytet. https://nau.edu.ua/ua/news/2023/6/mizh-nau-ta-universitetom-braziliya-(unb)-pidpisano-memorandum-pro-spivrobitnitstvo.html
7. Obsiahy dvostoronnoï torhivli. (2021, February 12). Posolstvo Ukrainy v Federatyvnii Respublitsi Brazyliia. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/torgovelno-ekonomichne-spivrobitnictvo/obsyagi-dvostoronnoyi-torgivli
8. Poroshchuk, N. (2024, October 15). Dyplomat nazvav kliuchovu problemy ukrainskoi diaspory u Brazylii. Hlavkom. https://glavcom.ua/country/politics/diplomat-nazvav-kljuchovu-problemu-ukrajinskoji-diaspori-u-braziliji-1025923.html
9. U Brazylii navchatymut vchyteliv ta perekladachiv ukrainskoi movy. (2024, July 8). International Organization – Ukrainian World Congress. https://www.ukrainianworldcongress.org/ua/u-brazylii-navchatymut-vchyteliv-ta-perekladachiv-ukrayinskoyi-movy
10. Ukrainska hromada v krainakh svitu. (2019, October 29). Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy. https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobitnictvo/zakordonni-ukrayinci/ukrayinska-gromada-v-krayinah-svitu
11. Ukrainska pravda. (2024, August 30). Ia buv by radyi, yakby Brazyliia skarzhylas na mene Ukraini – posol Melnyk. https://www.pravda.com.ua/articles/2024/08/30/7472580
12. Ukrinform. (2018, August 23). Tsei den v istorii: Pochatok ukrainskoi immihratsii do Brazylii. Ukrinform - aktualni novyny Ukrainy ta svitu. https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2523260-cej-den-v-istorii-pocatok-ukrainskoi-immigracii-do-brazilii.html
13. Khronolohiia politychnykh kontaktiv na naivyshchomu i vysokomu rivniakh. (2020, May 13). Posolstvo Ukrainy v Federatyvnii Respublitsi Brazyliia. https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/hronologiya-politichnih-kontaktiv-na-najvishchomu-i-visokomu-rivnyah
14. Shchomisiachni obsiahy zovnishnoi torhivli tovaramy za krainamy svitu. (n.d.). https://www.ukrstat.gov.ua
15. Brazil and China present joint proposal for peace negotiations with the participation of Russia and Ukraine. (2024, May 23). Planalto. https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/05/brazil-and-china-present-joint-proposal-for-peace-negotiations-with-the-participation-of-russia-and-ukraine
16. Brazil and Russia strengthen agricultural trade ties at BRICS Summit. (2024, October 25). Ministério da Agricultura e Pecuária. https://www.gov.br/agricultura/en/news/brazil-and-russia-strengthen-agricultural-trade-ties-at-brics-summit
17. Brazil initiates Program of integration of Ukrainian scientists. (2022, March 22). Ministry of Education and Science of Ukraine. https://mon.gov.ua/en/news/brazil-initiates-program-of-integration-of-ukrainian-scientists
18. Brazil: Main trade partner countries 2024| Statista. (n.d.). Statista. https://www.statista.com/statistics/1337836/brazil-main-trade-partner-countries-by-exports-imports
19. China is the leading destination for Brazilian exports. (2024, August 15). Ministério da Agricultura e Pecuária. https://www.gov.br/agricultura/en/news/china-is-the-leading-destination-for-brazilian-exports
20. Declaração seguida de entrevista coletiva concedida pelo presidente da república, Luiz Inácio Lula da Silva, em conjunto com o presidente da Ucrânia, Viktor Yushchenko - Kyiv, 02/12/2009. (2009, December 2). Ministério das Relações Exteriores. https://www.gov.br/mre/pt-br/centrais-de-conteudo/publicacoes/discursos-artigos-e-entrevistas/presidente-da-republica/presidente-da-republica-federativa-do-brasil-entrevistas/luiz-inacio-lula-da-silva-2007-2011/declaracao-seguida-de-entrevista-coletiva-concedida-pelo-presidente-da-republica-luiz-inacio-lula-da-silva-em-conjunto-com-o-presidente-da-ucrania-viktor-yushchenko-kiev-02-12-2009
21. Durao, M., Beck, M. V., & Gamarski, R. (2024, October 23). Brazil reluctunt to pick between US and China in polarized world. Bloomberg. https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-10-23/in-a-polarized-world-brazil-is-reluctant-to-pick-sides
22. Memorial ucraniano. (n. d.). *Turismo Curitiba*. https://turismo.curitiba.pr.gov.br/conteudo/memorial-ucraniano/1638

23. Ministério das Relações Exteriores. (2015, January 1). https://www.gov.br/mre/pt-br/assuntos/relacoes-bilaterais/todos-os-paises/ucrania

24. Phillips, T. (2023, March 24). 'Brazil is back': Lula to visit Xi as he resets diplomatic relations with China. The Guardian. https://www.theguardian.com/world/2023/mar/24/lula-xi-jinping-visit-china-brazil-diplomatic-relations-reset

25. *President lula receives russian foreign minister sergey lavrov*. (2024, 22 лютого). Planalto. https://www.gov.br/planalto/en/latest-news/2024/02/president-lula-receives-russian-foreign-minister-sergey-lavrov

26. Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014 (A/RES/68/262). (2014).

27. Selding, P. (2015, April 16). Brazil pulling out of Ukrainian launcher project. SpaceNews. https://spacenews.com/brazil-pulling-out-of-ukrainian-launcher-project

28. Situação na Ucrânia. (2014, February 19). Ministério das Relações Exteriores. https://www.gov.br/mre/pt-br/canais_atendimento/imprensa/notas-a-imprensa/situacao-na-ucrania

29. Shevchenko, N. (2021). Latin American and the Caribbean countries approaches to the annexation of Crimea by the Russian Federation in 2014. *American History & Politics: Scientific Edition*, (12), 104–122. https://doi.org/10.17721/2521-1706.2021.12.10

30. The World in 2050. (n.d.). PwC. https://www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/the-world-in-2050.html

Volodymyr Boiko,
PhD student of Political Science,
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University

Evolution of Relations between Ukraine and Brazil: History, Challenges and Future Scenarios

The article is devoted to the study of the evolution of bilateral relations between Ukraine and Brazil, covering various aspects of interaction, including politics, economy, culture and social ties. The paper analyzes the key stages of cooperation, starting from the establishment of diplomatic contacts in 1992 to current challenges and prospects. Particular attention is paid to the impact of international political changes on bilateral relations, as well as to the analysis of factors that facilitated or hindered their deepening. The study reveals the significant role of the Ukrainian diaspora in Brazil, which, being one of the largest in Latin America, plays an important role in preserving cultural heritage and strengthening socio-cultural ties between the two countries. The main areas of economic cooperation, including trade, investment projects, and joint initiatives in the field of high technology, agriculture, and space, are also analyzed.

This article examines the political aspects of cooperation between Ukraine and Brazil, in particular, the issues of diplomatic contacts, mutual support in international organizations and the impact of the Russian-Ukrainian war on relations between the two countries. It is also shown that the Russian-Ukrainian war had a significant negative impact on the deepening of Ukraine's ties with Brazil, due to the latter's close economic and political ties with the Russian Federation. The article also highlights possible scenarios for the development of Ukrainian-Brazilian relations, including optimistic, pessimistic and realistic options. The optimistic scenario envisages intensification of cooperation and formation of a strategic partnership, while the pessimistic scenario considers the risks of aggravation of relations and a decrease in the level of cooperation. The realistic scenario includes gradual strengthening of contacts through the development of economic, scientific and cultural initiatives. Based on the analysis, conclusions are drawn about the main directions for further development of bilateral relations, including the expansion of economic cooperation, deepening cultural and educational exchange, and adapting diplomatic strategies to current challenges. Recommendations for improving the effectiveness of cooperation are proposed, taking into account the geopolitical realities and prospects for Ukraine's and Brazil's integration into international alliances.

Key words: *Ukraine, Brazil, bilateral relations, diplomacy, economic cooperation, political contacts, Ukrainian diaspora, geopolitical challenges, strategic partnership, Russian-Ukrainian war.*